

Te Peretitenira'a No Porinetia farani

PIHA PUTURA'A PARAU 'API Mahana toru 30 nō tenuare 2019

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau

Ha'amaura'a i te hō'ē pū 'ohipa a te Piha Tāvana hau nō te mau motu Tuha'apae

Noa atu te rahi o tō na nuna'a aita tō Rurutu e ti'a o te rahira'a o te mau piha tōro'a a te Hau. Nō tā rātou mau horohorora'a i piha'i iho i te Hau, e hāpono te nuna'a o Rurutu i te rata i te pū 'ohipa a te Tāvana Hau e vai nei i Tupu'ai, e haere atu rātou i te fare 'oire rā e aore rā e reva roa rātou i Papeete. E roa atu ā ia te tīa'ira'a e, e rahi atu ā ia te mau ha'amau'ara'a.

Haua atu ā, tē vai nei i Rurutu i te faufa'a tupuna e te 'ite rave ta'a 'ē. E rave ato'a te pū 'ohipa a te Tāvana Hau i Rurutu i te tūra'ira'a i te pōritita ha'afau'ara'a i te faufa'a ta'ere tupuna e, e fa'ahotu i te parau o te fāri'ira'a rātere tumu, mā te turuhia e te nuna'a, te Piha Tōro'a nō te ta'ere e te faufa'a tupuna e te piha tōro'a nō te fa'ari'ira'a rātere.

Ua fa'ari'i te 'Āpo'ora'a fa'aterehau e 5 fa'aura'a fa'atupuha'ara'a 'āmui e te Haunui

Ia au i te Fa'aura'a 'Ōpuara'a Haunui – Pōrīnetia farāni 2015-2020 i ni'a i te fa'atupuha'ara'a 'ōpuara'a ia au i te mana o te Fenua, Ua fa'ari'i te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te parau fa'anava'i mātāmua e ha'amana nei i te fa'atupuha'ara'a ā te Haunui o te piti o te tuha'a 'ōpuara'a i ni'a i te fāito ra 1,8 mīria Fcfp.

'Ei fa'aha'amana'ora'a, ua ha'amanahia teie fa'anahora'a na roto i te fa'atupuha'ara'a mātāmua ā te Haunui no na 'ōpuara'a mātāmua e 6 i te fāito ra 1,8 mīria Fcfp. Na roto i teie Fa'aura'a 'ōpuara'a Haunui-Fenua, ua oti te fa'atupuha'ara'a 'āmui i rotopu i te Haunui e te Hau nō Pōrīnetia farāni, i te fāito ra e 5,7 mīria Fcfp tino moni fa'atupuha'ara'a (6,3 mīria Fcfp 'ei tute tā'ato'a TTC).

Nā 'ōpuara'a 11 i fāna'o mai i teie fa'atupuha'ara'a :

Secteur	Nombre de projets financés	Coût des projets (HT)		Participation Etat (HT)		Part financée par l'Etat
		XPF	€	XPF	€	%
Développement des énergies renouvelables	1	1 720 000 000	14 413 600	650 000 000	5 447 000	38%
Développement touristique	2	158 585 168	1 328 944	79 292 584	664 472	50%
Logement social	3	2 695 442 920	22 587 812	1 347 721 460	11 293 906	50%
Santé	4	1 022 696 939	8 570 200	511 348 469	4 285 100	50%
Soutien secteur primaire	1	69 327 924	580 968	34 663 962	290 484	50%
Total général	11	5 666 052 951	47 481 524	2 623 026 475	21 980 962	

- Fa'ahotura'a i te ito tau roa
- Fa'ahotura'a o te fa'ari'ira'a rātere
- Nohora'a tōtiare
- Ea
- Tauturu i te ha'afau'ara'a fenua

Tuha'a 'ohipa i fāna'o
 Rahira'a 'ōpuara'a i fa'atupuha'ahia
 Ha'amāu'ara'a o te mau 'ōpuara'a
 Tuha'a fa'atupuha'ara'a ā te Haunui
 Fāito o te tuha'a ā te Haunui

Te toe noa ra te tu'ura'a i teie Fa'aaura'a 'ōpuara'a i mua i te mau mero 'āpo'ora'a o te Fenua.

Rohi-āmui-ra'a 'āpī i rotopū i te Haunui-Fenua : no te arata'ira'a e te turura'a i te mau 'ōpuara'a o te fenua i te pae no te fa'ahotura'a i te fa'arava'ira'a faufa'a

Te 'ōpua nei te 'Āpo'ora'a fa'aterehau e tauto'o i roto i te rohi-āmui-ra'a i rotopū i te Haunui-Fenua : 'oia ho'i te Tāpura no te Fa'atupuha'ara'a o te Tau i mua « Investissements d'Avenir » tātuha'a-fenua-hia (PIA-R). Na roto i te fa'aōra'a ā te Haunui i te fāito moni ra e 256 mirioni Fcfp, no te amo-āmui-ra'a i te mau ha'amāu'ara'a o te tahi 'ōpuara'a i te fenua nei i te pae no te fa'ahotura'a fa'arava'ira'a faufa'a.

E ti'a i te mau taiete ato'a, ia au i te fa'aturera'a i ha'amauhia, i te fa'atae mai i te hō'ē 'ōpuara'a i mua i te Tōmite i merohia e te tahi mau ti'a no te Haunui e tō te Fenua.

No te fa'a'ōhiera'a i te autāu'ara'a i rotopū i te mau taiete o te fenua nei e te pū e ti'a'au nei i teie mau moni tauturu e vai nei i Farāni, ua ani te fa'aterera'a hau i te taiete Sofidep ia tauto'o mai 'o ia 'ei ti'a i te fenua nei nō teie pū ti'a'aura'a farāni i te fenua nei. Te toe noa ra ia te fa'ataera'a i te reira mau 'ōpuara'a fa'aaura'a i mua i te mau mero 'āpo'ora'a rahi nō Pōrīnetia farāni.

Fa'aaura'a a te Hau : ha'amaita'ira'a i te tai'ora'a e te ariari

Nō te 'ōpuara'a e tau i te fa'anahora'a ti'a'au i te moni a te hau nō Pōrīnetia farāni (RGFP), ua ha'amau te fa'aterera'a hau i te tāpura 'ohipa mātāmua. Hou i te Papatere 'āpī nō te mau mātete a te Hau, ua hina'aro ato'a te fa'aterera'a hau e ha'amaita'i i te tai'ora'a e te ariari a te fa'aaura'a a te Hau.

Ua ha'amana te 'Āpo'ora'a a te mau fa'aterehau :

- te piara'a o te hō'ē tāpura tāmatahiti o te mau mātete a te Hau.

- te piara'a i te hō'ē tāpura tāmatahiti o te mau mātete i mā'iri : e ti'a i te tā'ato'ara'a ia tai'o i te tāpura o te mau mātete ato'a a te Hau (hau i te 35 mirioni farāne) e nā te fa'eterhau i ani i te reira.

Ha'amanara'a o te mau tāpura faufa'a mitohia no te matahiti 2019 ā te Piha tapiho'ora'a, tapiha'ara'a, no te mau tāvinira'a e te mau tōro'a rau (CCISM)

I muri a'e i te rurura'a ā te 'āpo'ora'a mero hope ā te CCISM, tei tupu i te 26 no novema i mā'iri atu, ua ha'amana te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te mau tāpura faufa'a mitohia ā teie pū no te matahiti 2019, ua 'aifāito ia te reira, i ni'a i te fāito ra e 800 534 782 Fcfp i te pae no te 'āpī e te ha'amāu'ara'a.

No te matahiti 2019, tei ni'a ia te tāpura faufa'a mitohia ā teie pū i te fāito faufa'a e 95 mirioni Fcfp. E ha'amāu'ahia teie faufa'a no te amora'a i te mau ha'amāu'ara'a no te fa'a'āpīra'a i te 'ūputa fa'ari'ira'a ā te pū CCISM, i te vāhi fa'ari'ira'a e te tahi mau piha 'ohipara'a 'āmui, e te ho'ora'a mai i te parauuira e te mauiha'a rorouira.

Nōminora'a i te tōmitera ho'opātē i te motu nō Tahiti

'Inaha ua raea'ehia te 'ōti'a matahiti o Serge Leontieff, no te ravera'a i tō na tōro'a, ua porohia tā na piha 'ohipa 'ei piha tōro'a vata e ua pi'ihia te mau ta'ata e au no teie tōro'a ia tata'u mai no te monora'a ia na.

Ua oti te tau tuatāpapara'a ti'ara'a, e ua fa'aoti te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te nōmino ia Laura, Vaea Chevallier 'ei tōmitera ho'opātē i te motu nō Tahiti.

'Ōro'a ha'amana'ora'a no te 40^{ra'a} o te matahiti i fa'atupuhia ai te Pū no te Nohora'a no Pōrīnetia

Ua vauvau te fa'aterehau no te nohora'a i mua i te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te mau fa'anahora'a e tupu i te roara'a matahiti 2019 no te 40^{ra'a} o te mahana i fa'atupuhia ai te Pū no te nohora'a no Pōrīnetia (OPH). I te 'āva'e fepuare 2019, e fa'aha'amana'ohia ai te fa'atupura'ahia o te Pū no te nohora'a o te fenua nei, a 40 'ahuru matahiti teie nei tō teie Pū i te patura'a i te mau nohora'a no te feiā ri'iri'i.

No taua 'ōro'a 40^{ra'a} o te matahiti, te fa'aineine nei teie Pū, i te roara'a o te matahiti 2019, e tō na mau rima 'ohipa mā te 'āmuihia mai e te mau tā'atira'a e tae noa atu i te mau 'aitārahu o te mau pū nohora'a au ā te OPH : i te 'āvarira'a o te pū OPH no Papeete, no te fa'aha'amana'ora'a i te 'ohipa i ravehia mai e teie pū mai te matahiti 1979 ra e te vauvaura'a i te mau fa'anahora'a e 'ōpuahia nei i te pae no te nohora'a no te mau matahiti i muri nei, te fa'atupura'a e piti tata'ura'a, a tahi no te fa'una'unara'a i te mau tuha'a nohora'a OPH e a piti i ni'a i te orara'a i roto i teie mau tuha'a nohora'a OPH, i muri iho e

fa'aineinehia mai te tahi mahana tapiho'ora'a mana'o e te mau ti'a e rohi 'āmui nei e te OPH, i ni'a i te tumu parau no te nohora'a tōtiare i Pōrīnetia farāni nei.

E rave rahi atu ā mau fa'anahora'a e fa'atupuhia mai i teie matahiti nā te feiā e fāna'o nei i te mau fare OPH mā te tauto'ohia mai e te mau ti'a no te OPH (mai te tata'ura'a 'ohipa tū'aro). E rohi mai te feiā tauto'o ato'a no te fa'a'itera'a i tō rātou itoito, tō rātou pa'ari', tō rātou 'ā'au autaea'e, i te roara'a o teie matahiti 'ōro'a.

Fa'aotira'a fa'a'ohipa i te ture Fenua e ha'amau i te hō'ē tauturu nō te ho'ora'a mai i te tauiha'a niuniu parauparau i ni'a i te mau pahī rava'ai

I te 14 no tūtema i ma'iri a'e nei, ua fa'ari'i te 'Āpo'ora'a rahi nō Pōrīnetia farāni i te hō'ē fa'aotira'a rahi i ni'a i te mau tauiha'a niuniu parauparau e ha'amauhia i ni'a i te mau pahī rava'ai tei 'aifāito noa e aore rā tei raro mai i te fāito 160 pāero 'eiaha rā te mau pahī utara'a rātere.

Nō te tūra'i i te mau ta'ata rava'ai e fatu nei i te tahi parau fa'ati'ara'a rava'ai tāmāu ia pāroru ia rātou iho mā te ho'o mai i te tauiha'a niuniu parauparau i fa'ahepohia, ua fa'aoti te Haufenua ia ha'amau i te tahi tauturu nō te ho'ora'a mai i taua tauiha'a tano.

Tei ni'a te tauturu i te fāito e 50% o te ha'amau'ara'a e ua tā'ōti'ahia i te fāito e 1 mirioni i te pahī hō'ē. E nūmerahia te rahira'a o te tauturu mā te 'ore e tai'o i te tute e, e tai'o-ato'ahia te moni taime nō te ha'amaura'a i taua mau atuiha'a rā.

O te mau ta'ata e aore rā taiete e vai nei i Tahiti nei e, e fatu nei i te tahi parau fa'ati'ara'a rava'ai tāmāu i hōro'ahia e o Pōrīnetia farāni, o tē mana noa rā e o tei fa'a'ohipa nei i te hō'ē pahī e fano noa rā teie e fāna'o i teie nei tauturu.

Teie te mau tauiha'a e tauturuhia i tē ho'o mai :

- Nā te mau pahī rava'ai e rāve'a tō ni'a tuha'a 1 e aore rā tuha'a 2 :
 - Te pū pahī Inmarsat C e te 'aporuri AGA ;
- Nā te mau pahī rava'ai e rāve'a tō ni'a tuha'a 1, 2 e 3 e aore rā tuha'a 4 :
 - Te poito ratiō pe'eutari COSPAS-SARSAT (RLS) e tere i ni'a i te rēni 406 MHz ;
 - Te mauha'a tu'u nō te mau poito ratiō (RLS), i te taime e raea'ehia e 1 matahiti e aore rā hau i te tai'o mahana i fa'a'ohipahia ai te ture Fenua n° 2019-1 nō te 17 nō tenuare 2019 ;
 - Te 'ōfa'i ito lithium a te poito ratiō (RLS), i te taime e raea'ehia e 3 matahiti e aore rā hau i te tai'o mahana i fa'a'ohipahia ai te ture Fenua n° 2019-1 nō te 17 nō tenuare 2019 ;

Fa'ahepora'a nō te fāna'o i te tauturu

Te fā a te fa'aotira'a fa'a'ohipa i te ture Fenua nō te 17 nō tenuare 2019 nō te 'āvei i te mau ta'ata tu'urima i te ha'amaura'a i tā rātou pu'e parau anira'a tauturu. Nā te fa'aterera'a o te mau 'ohipa 'ihitai e tuatāpapa i te mau pu'e parau anira'a. Mai te peu ua ti'a tā 'oe pu'e parau anira'a e hōro'ahia te hō'ē parau fāri'ira'a. Ia fa'ati'ahia tā 'oe tauturu e ravehia te hō'ē fa'aotira'a. Mai te peu rā aita te tauturu e hōro'ahia, e fa'ataehia atu te hō'ē rata mā te tātara nō te aha aita te tauturu i hōro'ahia.

E 'aufauhia te tauturu ia hōro'a te taiete ho'o atu i te parau pe'era'a e te parau ha'apāpūra'a e ua mau te tauiha'a i ni'a i te pahī. E 'aufauhia te tauturu mai te peu aita te tāmaura'a i ha'amata hou te tai'o mahana i tu'uhia i ni'a i te parau fāri'ira'a i te anira'a tauturu. E ani te 'ohipa a te hau ia fa'aho'i i te tauturu mai te peu ua ha'avarehia, e aore rā ua ravehia te 'ohipa mā te 'ore e auraro i te mau fa'ahēpora'a.

Fa'a'ite'itera'a 'ohipa fāri'ira'a rātere mai te 8 e tae atu i te 10 nō fepuare

Tē ha'amau nei o Tahiti Tourisme e te tauturu a DB Tahiti i te 22ra'a o te fa'a'ite'itera'a 'ohipa fāri'ira'a rātere mai te 8 e tae atu i te 10 nō fepuare i te mahora fa'a'ite'itera'a rau nō Mama'o. Ua ha'amauhia teie nei fa'a'ite'itera'a i te matahiti 2007 e nā fā e 3 : fa'ahotu i te mātete o te fenua nei, pāhono i te mau hia'ai a te mau hōtera 'utuāfare a te mau motu ātea e, e fa'a'i i te 'anotau rātere iti nā te ara mai e te rātere o te fenua nei iho.

Tei hina'arohia, ia ha'afārerei i te mau taiete fāri'ira'a rātere e te nuna'a e noho i te fenua nei nō te fa'a'ite atu i te mau 'ohipa ato'a moni haeha'a. E tai'ohia e 2 fārereira'a i te matahiti. Mai tō na ha'amau-ra'a-hia, te rahi noa atu rā te mau ta'ata e haere mai i teie nei fārereira'a, e 7 000 ta'ata i fepuare 2008 e ua tae i te fāito e 18 529 i tetepa 2018.

Ua mara'a ato'a te rahira'a o te mau taiete e ha'a nei i roto i te fāri'ira'a rātere. I te matahiti 2010 e 98 taiete i tae mai e i teie matahiti tē tia'ihia nei e 270 i teie nei matahiti. E fa'a'ite teie mara'ara'a e ua maita'i te 'imira'a faufa'a a te Fenua, te hotu noa atu rā e fāri'ira'a rātere e, e fa'ati'a teie huru fa'anahora'a i te māhiera'a o te mau ta'ata ha'a i roto i teie nei tuha'a.

Hau atu ā, a 4 matahiti i teie nei, ua noa'a i te Fa'a'ite'itera'a 'ohipa rātere i te « *Tortue d'Or* » (*Honu 'auro*) a te tuha'a « Fa'anahora'a a te Hau ». Nō reira, e tu'uhia te mau « Tuk Tuk » uira nō te mau ta'ata e 'ore e hina'aro e rave i tō rātou pere'o'o.

'Ōro'a o te 70ra'a o te matahiti a te Fare Māriri Louis Malardé

I teie matahiti 2019, e 70 matahiti tō te Fare Māriri Louis Malardé. Ua ha'amauhia teie nei fare i te matahiti 1949 ia au i te hia'ai o te hō'ē marite 'ona rahi i 'ite i te mau fifi a te ma'i iroauvai.

A 70 matahiti i teie nei tō te Fare Māriri e ha'apa'o nei i te ea o te mā'ohi mā te fa'atūea i tā na 'ohipa i te mau ma'i e fā mai (ta'ero i'a, tūto'o, ma'i fiva 'ura, Zika, chikungunya, honomā'a, ma'i nō roto mai i te arutaimareva, hi'opo'ara'a 'ihiora ...).

I teie matahiti e fa'ahitihia te 'ā'amu o teie nei Fare Māriri e, e fa'ahanahanahia te mau rimaha'a. E fa'a'ite-ato'a-hia te mau 'ōpuara'a.

Ture Fenua i ni'a i te mau rāve'a ha'afatura'a fenua

E 'ohipa faufa'a mātāmua roa te fatura'a fenua nā te Fa'aterera'a Hau o te Fenua, ia noa'a i te nuna'a e te mau ta'ata ha'a a te Hau e unuma ia fa'aoti i tā rātou mau 'ōpuara'a fa'ahotura'a e fa'ati'a ia ha'amāhie i te mau fenua aita i fa'a'ohiphia i teie mahana. Nō te

reira teie te mau fā a te ture fenua i ni'a i te mau rāve'a ha'afatura'a fenua :

- Pāhono i te tupura'a i e rahi o te nuna'a e hina'aro e fatu i te fenua nō te patura'a i te nohora'a e te mau 'ohipa
- Fa'ati'a ia Pōrīnetia farāni ia fa'arahi i te iho rava'i pae mā'a, nā roto i te fa'ahotura'a i te hō'ē fa'a'apura'a i te fenua. E manuia te reira nā roto i te fa'ati'ara'a ia tāpae i te tahi mau tuha'a fenua
- Fa'a'ōhie i te fa'ahotura'a 'imira'a faufa'a (rima'i, taiete)
- Fa'ahotu i te mau ara niuniu nā te fenua, rāve'a faufa'a nō te fa'anahora'a o te fenua.

E vai nei e piti huru 'aufaura'a i te ha'amau'ara'a nō te ara purūmu ia au i te mau 'ōpuara'a :

- E 'ōpuara'a tapiha'ara'a e aore rā tapiho'ora'a, nā te ta'ata tu'urima i amo i te mau ha'amau'ara'a ato'a (moni taime, ho'ora'a mai i te mau fenua nō te fa'atoro i te purūmu, ha'amaura'a i te terera'a)
- E 'ōpuara'a nā te tuha'a autahi, te fa'ahotura'a i te mau fenua fāri'ira'a rātere, e aore rā nohora'a, te ha'afau'ara'a i te mau fenua ta'ere, etv ... nā te Fenua o Pōrīnetia farāni ia e amo i te mau ha'amau'ara'a

Te faufa'a o teie nei ture, o te ha'amau ia i te mau rāve'a nō te vae māite i te nuna'a e te mau 'ohipa i ni'a i te hō'ē fenua i fa'aitihia e te mau fa'ahepora'a anoa fenua. E fa'ati'a te fa'a'torora'a purūmu ia patu e ia 'ōpere māite i te fenua nā te Mā'ohi.

Ua ha'apāpūhia te mau fa'ahepora'a ei faufa'a nō te tā'ato'ara'a mai teie te huru :

- E mea fifi ia tāpae atu i te pu'e fenua nō te huru o te fenua e aore rā nō te mea aita e purūmu nō te tāpae atu i reira
- Te vai nei te hō'ē 'ōpuara'a fa'ahotura'a mai te hō'ē 'ohipa fa'anahora'a fenua, o te patura'a i te tahi pupu fare nohora'a e te tahi mau tuānoho e aore rā te tahi 'ōpuara'a fatu rau ua tano te ha'amau'ara'a o te fa'atorora'a purūmu e te rahira'a moni 'onara'a nō te fa'aoti i te 'ōpuara'a
- E tūea te mau purūmu e te mau arati'a e vai nei e te 'ōpuara'a.

Te ha'apāpū nei te fa'aotira'a e nā te Fa'aterera'a o te 'Ohipa rarahi e te Fa'aterera'a nō te Fa'a'apura'a e hi'opo'a e haere anei e, e oti anei te fa'atorora'a purūmu.

Tāmāra'a i te mau hiti tahatai no te mau motu Tuamotu mā

Te 'ōpua nei te fa'aterera'a hau no te arutaimāreva i te rave-fa'ahou-ra'a i te 'ohipa tāmāra'a o te mau hiti tahatai i te mau Tuamotu-Ma'areva mā. I na matahiti 2016 e 2017, ua ha'aputuhia te fāito e 6 e tae atu i te 7,4 tane pehu.

I te 'ōmuara'a o na 'āva'e e toru 2019, e piti taiete fa'aauhia e rohi mai i ni'a i te mau motu i muri nei : Fakarava, Raraka, Niau, Aratika, Kauehi, Toau, Arutua, Apataki, Kaukura, Takume, Marokau, Tatakoto, Reao, Pukarua, Tureia, Mangareva, Takarua, Takapoto, Manihi e Rangiroa.

Tā rātou 'ohipa 'oia ia i te 'ohira'a e te ha'aputuputura'a i te pehu e vai nei i te pae miti, te fa'ata'ara'a i te reira e te fa'ataera'a mai i Tahiti. E rave-ato'a-hia te tahi mau 'ohipa

ha'amāramaramara'a i te huirā'atira i ni'a i te mau fa'anahora'a no te rave-māite-ra'a i tā rātou mau pehu.

Pārurura'a i te mau manu nō Pōrīnetia farāni

Ua rau te 'una'una i tō tātou mau motu nō Pōrīnetia, ua rau ho'i te huru manu e ora nei 'i 'ō nei. Hau i te maha 'ahuru manu no te fenua iho. Tei io tātou te fāito rahira'a hau a'e o te mau manu no te moana i te mau fenua uaua.

Te vai ra te mau manu e fifi nei, e riro rātou i te mo'e roa, teie nei ra te mataara nei te Fa'aterera'a hau e te taururu nei 'o ia i te mau fa'anahora'a no te aupurura'a i taua faufa'a. Noa atu 'aita rātou e 'ite haere-noa-hia, ua riro rātou 'ei fa'ahiahiara'a nō tō tātou fenua. E faufa'a mau te manu no te fa'ari'ira'a rātere na roto i te « birdwatching », 'oia ho'i te māta'ita'ira'a manu. Teie nei ra noa atu te mau fa'anahora'a aupurura'a i te mau manu, te vai noa ra te mau fifi no roto mai i te tahi mau 'ānimara e te 'ohipa ā te ta'ata ato'a e fa'aapiapi nei i te fenua.

No reira i te matahiti 2018, ua 'itehia te nūmera 'oa'oa ia au i te tai'ora'ahia te rahira'a manu Omama'o (Monarque de Tahiti) 'inaha ua mara'a te fāito i ni'a i te rahira'a e 80 manu pa'ari, te vai ato'a ra te 'Oma'o (Monarque de Fatu Hiva) tei mara'a māite mai te 3 i te 6 manu 'āpipiti e toru noa matahiti i te maoro i muri mai. 'Eiaha ra ia aramoinahia i te mea ē 'aua'e maoti te hi'opo'ara'a tu'utu'u 'ore e te pārurura'a e ravehia nei e te tahi rahira'a mau ta'ata 'aravihi e te ta'ata 'aufau-'ore-hia i manuiā ai teie tāpura 'ohipa.

Fa'a'ite'itera'a tao'a rahu'a fa'a'una'una nō Pōrīnetia

Te fa'atupuhia nei te 18ra'a o te fa'a'ite'itera'a tao'a rahu'a fa'a'una'una nō Pōrīnetia mai te mahana pae 8 i te mahana maha 14 no fepuare 2019 i te fare 'oire nō Papeete, i te tahua piti. Nā te tā'atira'a « Bijouterie d'Art polynésien », e peretitenia nei e Faaura Bouteau vahine te reira e ha'apa'o nei, ua hau i te toru 'ahuru feiā rima 'aravihi e 'āmui mai i te reira taima no te fa'a'ite'ite mai i te mau tao'a i hāmanihia i te tao'a tumu o te fenua, mai te pārau, te pūpū, te puru e te ivi 'ānīmara.

Ua riro teie fa'a'ite'itera'a 'ei taima tia'ihia e te huirā'atira e 'ei 'imira'a faufa'a pāpū na te feiā rima 'ī.

E matara te 'uputa mai te hora 8 i te hora 17 i te mau mahana ato'a, e hope i te 14 no fepuare i te hora 16. E tupu te 'āvarira'a i te mahana pae 8 no fepuare i te hora 10.

Tāpurara'a o te rā'au pseudo-éphédrine i ni'a i te tāpura 'āna'ira'a A o te mau rā'au ta'ero

I teie mahana e mea 'ōhie roa i te ti'i i te rā'au e pseudo-éphédrine tei 'āmuihia i te paracétamol i roto, i te mau fare rā'au mā te 'ore e tītauhia te parau rā'au ā te taote. Teie te mau rā'au e fa'a'ohipahia nei no te hāmanira'a i te rā'au ta'ero méthamphétamine e parau-ato'a-hia nei te « ice ».

I te 'āva'e novema no te matahiti 2018, ua fa'arahia te pū hi'opo'ara'a ea i te huru fa'a'ohipara'a o teie mau rā'au, e ua fa'atae atu 'o ia i te parau fa'arara'a i te mau fare rā'au ato'a e, ua fa'aha'amana'o teie pū i teie mau 'ōna fare rā'au i te 'īrava 60 o te papa ture ā te mau 'ōna fare rā'au, « *mai te mea te 'ite ra te tahi 'ōna fare rā'au i te tahi fifi no te ea o te tahi ta'ata, mea tītauhia te 'ōna fare rā'au ia pāto'i i te hōro'ara'a rā'au. Mai te mea te vai ra te parau rā'au ā te taote, mea tītauhia ia te 'ōna fare rā'au ia fa'aara 'oi'oi atu i te taote i tā na 'ōpuara'a e pāto'i i te hōro'ara'a i te rā'au mā te pāpa'i roa atu i te reira i ni'a i te parau rā'au ā te taote* ».

Mai taua taime, ua 'itehia te ha'amata'ura'a e te ha'avīra'a i ni'a i teie mau 'ōna fare rā'au no te 'orera'a rātou e hōro'a i teie mau rā'au.

No te aupurura'a i te ea o te huirā'atira, e no te 'arora'a i te 'aira'a rā'au ta'ero, ua fa'aotihia e :

- ha'apa'ari i te fa'aturera'a i ni'a i taua mau rā'au ;
- fa'a'ore i te ho'ora'a o teie mau rā'au e vai nei te pseudo-éphédrine i roto e tae noa atu te mau rā'au ato'a te vai ra teie mau tao'a ta'ero i roto, maoti ra 'ei parau rā'au no roto mai i te taote.

Tāpura faufa'a no te 'āfata ā te feiā rave 'ohipa (RNS) no te matahiti 2019

Ua fa'ari'i te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te tāpura faufa'a no te 'āfata ā te feiā rave 'ohipa (RNS) no te matahiti 2019 e te mau fa'aotira'a ato'a e 'āpiti nei i teie tāpura'a faufa'a. Ua ruru te tōmite ha'apa'o o teie 'āfata i te 13 no tītema i ma'iri atu, e i te 18 no tenuare 2019 no te mā'iti e te fa'aoti i tā na tāpura faufa'a no te matahiti 2019 e te mau fa'aotira'a no te ha'amaura'a i te tauturu 'utuāfare « Aidant familial » no te mau ruhiruhiā e/aore ra no te mau huma.

Ua fa'ati'ahia te fa'a'ohipara'a o te mau fa'aotira'a i ravehia i te 13 no tītema i ma'iri a'e nei e te mau fa'aotira'a i ni'a i te mau ha'amāu'ara'a no te fare ma'i rahi no Pōrīnetia farāni (CHPF), no te mau pū unuma rapa'aura'a ma'i, no te tahi atu mau pū utuutura'a ma'i, no te feiā tōro'a utuutu ma'i e te mau ha'amāu'ara'a no te matahiti 2019.

Tei ni'a te tāpura faufa'a i fa'ari'ihia e te tōmite fa'atere no te matahiti 2019 i te fāito hau 1 mirioni Fcfp :

- 'ei tao'a rau, i te tino moni e 4,317 mīria Fcfp ;
- 'ei uta'a, i te tino moni e 4,316 mīria Fcfp ;
- tei ni'a ia te pau i te fāito -354 mirioni Fcfp.

Ia au i te mau nūmerara'a i ni'a i te tāpura faufa'a no te matahiti 2019 tei ni'a ia te faufa'a tā'ato'a o te tino moni RNS no te matahiti 2019 i te fāito ra e 36,336 mīria Fcfp.

'Inaha ho'i, i te matahiti 2019, 'aita i tauihia te tino moni 'ō'otira'a e te moni aroaro o te moni 'āva'e e fa'a'ohipahia nei no te nūmera i te tino moni 'ō'oti no te 'āfata ma'i, tei ni'a ia te moni 'āpī no te 'āfata RNS no te matahiti 2019 i te fāito faufa'a e 3,575 mīria Fcfp. Tei ni'a noa ia te tuha'a ā te Fenua i te fāito o te matahiti i ma'iri a'e nei, 'oia ho'i e 400 mirioni Fcfp, no te 'aufaura'a i te tuha'a moni tōtiare.

I te pae no te mau ha'amāu'ara'a, ia au i te tāpura faufa'a no te matahiti 2018, ua mara'a ia te tāpura faufa'a tā'ato'a no te matahiti 2019 i te 1,24% no roto mai i te mau ha'amāu'ara'a o te 'āfata ma'i (+2,91%) e te topara'a o te mau tauturu (-23,7%).

Ia 'āmuihia te faufa'a no te matahiti 2019 o te 'āfata ā te feiā 'aita e moni 'āva'e te 'itehia nei te tītaura'a no te tāmau-noa-ra'a i te mau fa'aitoitōra'a i ha'amatahia mai te matahiti 2010 ra, na roto i te fa'a'ohipara'a i te mau fa'anahora'a fa'atanotanora'a faufa'a, te hi'opo'ara'a i te mau tārifā e i te rahira'a ha'amāu'ara'a.

-0-0-0-0-0-